

קובץ

הערות וביאורים

בלקו"ש, חסידות, ובנגלה

ויגש

טבת

גליון יא (לא)

יוצא לאור ע"י

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

417 טראי עוועניו • ברוקלין, ניו יארק

שנת המאה להולדת כ"ק אדמו"ר (מוהרי"צ) נ"ע

שנת חמשת אלפים שבע מאות וארבעים לבריאה

פ ת ח ד ב ר

זה כבר יותר מחודשיים שאנו מוציאים לאור -
מדי שבוע בשבוע - בעזהי"ת, קובץ הערות וביאורים
בלקו"ש נגלה וחסידות. קובץ זה נתקבל, ב"ה, ברוב
שמחה ותענוג בין תלמידי הישיבות ואנ"ש די בכל אתר
ואתר. ורבים משתתפים בהערותיהם וביאוריהם וכו'.
וידוע לכל גודל החביבות שכ"ק אדמו"ר שליט"א מראה
לקובצים כגון אלו היוצאים לאור מזמן לזמן.

על הגליון האחרון (מקץ - זאת חנוכה) זכינו למענה
כ"ק אדמו"ר שליט"א, וזלה"ק:

"נת' ות"ח.

ודבר בעתו -

בימי חנוכה דמוסיף והולך

ואור כו'

אזכיר עה"צ". עכלה"ק.

אי לזאת מבקשים אנו מקוראי קובץ זה להשתתף
ביתר שאת ויתר עוז, להגדיל תורה ולהאדירה. ולמותר
להאריך בגודל הזכות, החשיבות והתועלת שבזה.

לקראת יום ההילולא יו"ד שבט הבעל"ט

- שלשים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א -

החלטנו להוציא לאור גליון מיוחד המוקדש להערות
ופלפולים במאמרי כ"ק אדמו"ר שליט"א שנאמרו בקשר
ליו"ד שבט במשך שלשים שנה אלה. וכך בשיחות שנאמרו
או יצאו לאור בקשר ליו"ד שבט.

ויה"ר שע"י כל הנ"ל נזכה לגרום נח"ו לכ"ק

אדמו"ר שליט"א, ונזכה לקבל פני משיח צדקנו בגאולה
האמיתית והשלימה בקרוב ממש.

המערכת

ת ו כ ן ה ע נ י נ י ס

ל ק ו ט י ש י ח ו ת:

הדלקת נר ביוה"כ שחל להיות בשבת . . . . . ה
החיוב דנר שבת . . . . . ו
הדלקת נ"ח לשיטת אדה"ז . . . . . ו
פירוש "הדלקת נר שבת דוחה" לפי הרמב"ם . . . . . ז
בהלימוד דנרות שבת . . . . . ז
עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות . . . . . ז
הדין דשלום בית עדיף בכל החנוכה . . . . . ח
בהדין ד"תן לה כמדתה" . . . . . ט
שאלה בלקו"ש חנוכה ש.ז. . . . . ט
בענין המס"נ המוכרח בזה"ז באופן תמידי . . . . . י
בשיטת הרמב"ם דחנוכה הם ימי שמחה . . . . . יא
בעלות בנ"י בא"י לפני כיבושה . . . . . יא
קדושת א"י לפני כיבושה . . . . . יג
בענין אמירתו של הקב"ה חשיב מעשה . . . . . יג
גדר עשיית מעקה . . . . . יד
חצי שיעור ביוהכ"פ . . . . . טו

ח ט י ד ו ת:

בענין התלבשות כח השכל בכח המעשה . . . . . טז

נ ג ל ה:

בענין האיסור דנטיעת אילן סרק בשביעית . . . . . יז
גדר הבעלות בעבד . . . . . יח
המקדש בלשון עזרתי נגדתי צלעתי וכו' . . . . . יט

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

א. בלקו"ש חנוכה ש.ז. סעי' ד', מבאר דשיטת הרמב"ם היא דעצם החיוב דהדלקת נר שבת (אינו מחמת שלום בית, אלא) הוא משום עונג וכבוד, ואעפ"י דע"י נר שבת נעשה בפועל גם הענין דשלום בית, מ"מ איך זה בגדר וטעם המצוה, ובהערה 23 שם כתב, דלהרמב"ם ענין הנר גופא הוה כבוד ועונג, משא"כ לדעת אדה"ז והתוס' (שבת כה, ב, בד"ה הדלקת) הוא רק גורם לשלימות העונג דאכו"ש, והוא פרט בהעונג דסעודה, אבל אינו ענין מצ"ע, עיי"ש. (ועי' ג"כ בשאלות פ' תצוה (שאלתא סג) שכתב וז"ל: דאי ליכא נר לא מיחכיל לי' ולא מיסתחי לי' ומענייא שבתא, ולא הוה שלום בבית' עכ"ל, ומשמע ג"כ דהוה פרט בהעונג דאכו"ש).

והנה לפי"ז אפשר לבאר פלוגתת רבנן ור' שמעון בן אלעזר בפסחים נג, ב, דר' שמעון בן אלעזר אומר דיוהכ"פ שחל להיות בשבת, אף במקום שאמרו שלא להדליק מדליקין מפני כבוד השבת, וחכמים אוסרין עיי"ש, ואפ"ל דרבנן סב"ל דהגדר דנר שבת הוה פרט באכו"ש, וכיון דביוהכ"פ ליכא אכו"ש, במילא איך חיוב להדליק נר מצד שבת, אבל רשב"א סב"ל דנר שבת הוה עונג וכבוד מחמת עצמו, ואינו פרט באכו"ש, ולכן אפי' ביוהכ"פ שחל בשבת, חייב להדליק נרות, ולפי"ז א"ש מה שהרמב"ם פסק בהל' שביתת עשור פ"ג הל' י' וז"ל: ואם חל יוהכ"פ בשבת חייבין הכל להדליק בכל מקום, שהדלקת נר בשבת חובה עכ"ל. (ועי' במגיד משנה שם דפסק כרשב"א), דלשיטתי' קאי, דנר שבת אינו פרט באכו"ש. (ועדיין צ"ב בשיטת אדה"ז).

אלא די ש להסתפק בזה שכתב ברמב"ם הנ"ל ביוהכ"פ שחל להיות בשבת, דהדלקת נר שבת חובה, אם זהו מחמת עונג וכבוד כמו בכל שבת, או משום כבוד לחוד, דעי' בשו"ת צ"צ או"ח סי' ל"ו שחירץ קושיית השואל, דאם יש חיוב מן התורה לאכול כזית פת בשבת, א"כ לריש לקיש דסב"ל דחצי שיעור מותר מה"ת, יהי' חיוב ביוהכ"פ שחל להיות שבשבת לאכול כזית פת, דהוה חצי שיעור לענין יוהכ"פ, וע"ז כתב הצ"צ וז"ל: דכיון דבהדיא אמרה תורה תענו את נפשותיכם ביוהכ"פ, והיינו אף שחל להיות בשבת, א"כ ביטלה התורה מצוות אכילת שבת ועונג שבת... והאוכל כזית אינו מקיים שום מצוה ח"ו דאכילת שבת, כיון שבשבת שחל בו יוהכ"פ נתבטל לגמרי מ"ע זו דעונג שבת עכ"ל, ועוד כתב שם שהעונג הוא היפוך הצער, וביוהכ"פ המצוה דוקא להצטער כו' עיי"ש, וא"כ אפ"ל דליכא אז חיוב עונג כלל, גם לגבי מצוות הדלקת הנרות,

וזה שכתב הרמב"ם שהוא חובה, הרי זה רק משוט כבוד (כמ"ש בריש פ"ל), ועי' בספר ציונים לתורה כלל ל"ח (עמוד מז, א), וצריך לעיין בזה. ועי' בס' תורת רפאל הל' שבת סי' ג.

* * *

ב. שם בשוה"ג מביא לשון הרמב"ם שכתב "אפי' אין לו מה יאכל", והיינו שמפרש כפשוטו שאין לו לאכול אפי' פת וכו', מ"מ יש חיוב דנר שבת מצד עצמו, (ולא כהמג"א סי' רס"ג ס"ק ד', וראה ג"כ מחצית השקל שם דיש לו מעות לאכילה עיי"ש, ועי' ג"כ משנ"ב שם ס"ק ט', שפי' דאין לו מה יאכל משל עצמו) ועי' ג"כ בההשמה שנדפסה בלקו"ש פ' ויגש. ויש לעיין דלמה לא יתחייב מקודם לחזור על הפתחים כדי לקנות פת, דבזה יקיים ג"כ מצוות קידוש היום, ולא רק מצוות עונג שבת? (דבשלמא לפי' המג"א הנ"ל מובן, דבאמת מקיים ג"כ מצוות קידוש היום וכו', וקמ"ל דגם בשביל נרות גופא יחזור על הפתחים, אבל אם אין לו לאכול אפי' פת, למה לא יתחייב מקודם לחזור על הפתחים משום פת).

ועי' בס' מרכבת המשנה שם שפי' ג"כ דאיירי דאין לו אפי' פת, ומ"מ אמרינן דנר עדיף, כי נוסף לעונג יש ג"כ שלום בית עיי"ש, אבל לכאור' אי"ז מתאים עם השיחה, דבהשיחה מבואר דכאן אין כוונת הרמב"ם כלל להענין דשלום בית, וזה מזכיר רק אח"כ בהל' חנוכה, וכאן כוונתו לעונג מצ"ע. ויש להעיר ג"כ ממ"ש בתשובות הרשב"א ח"א סי' תריד (מובא בשו"ת צ"צ הנ"ל) דלהרמב"ם מחוייבים מן התורה לאכול כזית פת בשבת, כמו בלילה הראשונה של פסח. עיי"ש. ועי' ג"כ בברכי יוסף או"ח סי' תרצ"ח. ועי' בס' בן אורי שבת כג, ב, דר"ל דבאין לו פת הוה מחלוקתבין הרא"ש והרשב"א, עיי"ש.

* * *

ג. שם בהערה 23 כתב, דלהרמב"ם גם בנר חנוכה ישנם כמה פרטים מלבד זכרון נס הנרות, משא"כ לאדה"ז הוא רק משום נס הנרות עיי"ש, וצ"ב בכדי לתווכן זה עם מ"ש בלקו"ש חנוכה תשל"ט (סעי' ב', וראה ג"כ לקמן ובהערה 44) דמה שאנו אומרים הנרות הללו אנו מדליקים על התשועות, הכוונה הוא לנצחון המלחמה, וז"ל: ווארום דער נס פון פך שמן איז ניט אין גדר פון "ישועות" עכ"ל, וא"כ הרי גם לדידן אנו מדליקים הנרות משום הישועה מהמלחמה.

* * *

ד. בהערה 24 כותב: ולפ"ז ה"ז כפשטות הלשון בשבת כה, ב, "הדלקת נר בשבת חובה" ע"כ, ואפשר לומר דהנה התוס' שם הקשה דאיך אפ"ל דאביי לא ידע מזה. והרי מפורש במשנה דעל ג' עבירות נשים וכו' ומתמצים דלא ידע דצריך במקום סעודה, שחובה לסעוד בנרות וכו'. וזה תירץ רבא, עיי"ש. אבל בחתם סופר שם הקשה ע"ז דלפי"ז עיקר חסר מן הספר בדברי רבא דכוונתו בסעודה, ועוד מקשה דהרי אביי כבר ידע שצריך לסעוד בנרות, כמבואר בפסחים קא, א. ובתוד"ה ובקידוש, ופי' החתם סופר באופן אחר מהתוס', עיי"ש.

ולהנ"ל אפ"ל דאדרבה, דבאמת אביי ידע שצריך לסעוד בנרות, אלא דבנוגע לגוף הסעודה ליכא חשש שיניח ויצא בלי קידוש ואכילה, דבודאי יקדש ויאכל שם, אלא אח"כ יצא, ולכן הקשה אביי דכיון שכבר קידש ואכל מה איכפת לן אם יצא, ולזה תירץ רבא דהדלקת נר שבת חובה, היינו שהו"ע דעונג מצ"ע, ואינו פרט באכו"ש, וכיון דאחר אכילתו יצא, חסר אצלו ענין זו דהוה עונג מצ"ע, ובמילא א"ש בפשטות דברי רבא.

* * *

ה. עי' בשבת לד, א במשנה ג' דברים וכו' הדליקו את הנר, ובגמ' שם מקשה מנא הני מילי, אמר ר' יהושע בן לוי אמר קרא וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא, ועי' בר"ח שם שפי' "מנא הני מילי" דצריך הדלקת נר שבת בכלל, והיינו דקאי על עצם החיוב דנרות שבת, (ועי' ג"כ באור זרוע דיני ערב שבת סי' י"א, ובחדא"ג להמהרש"א שם) וע"ז מביא הפסוק דשלום אהלך, משמע מזה דעצם החיוב הוא מצד שלום בית, וזה אינו כפי המבואר בהשיחה לשיטת הרמב"ם, ולכאן צ"ל דהרמב"ם יפרש שם פי' אחר בהקושיא ד"מנא הני מילי", ודילמא הפי' הוא מנה"מ שצריך לומר זה בביתו, אבל לא קאי על עצם החיוב, ויל"ע בזה עוד.

* * *

ו. לפי השיחה נמצא דזה שכתב הרמב"ם בריש פ"ה מהל' שבת "אפי' אין לו מה יאכל שואל על הפתחים ולוקח שמן ומדליק את הנר שזה בכלל עונג שבת", כוונתו רק לעונג שבת, דזהו גדר של המצוה, אבל לא להענין דשלום בית, דזה אינו בגדר המצוה, וזה מזכיר רק אח"כ בהל' חנוכה, ויש להעיר בזה ממ"ש באור שמח שם וז"ל: מהא דאמרו פסחים קי"ב דאע"ג דאמר ר"ע עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות בכ"ז בד' כוסות משום פרסומי ניסא לא יפחתו לעני ע"ש,

ואמרו דנר ביתו עדיף מנר חנוכה אע"ג דבנ"ח הוה פרסומי
ניסא שלום ביתו עדיף, כ"ש דמשום שלום ביתו שואל על
הפתחים וברור עכ"ל, ולכאוף זה לא יתכן לפי השיחה, כי
כנ"ל איך גדר המצוה משום שלום בית, והרמב"ם לא איירי
כאן בזה ומתכוון רק לעצם המצוה דעונג, ומשמע דגם
לולי הענין דשלום ביתו שואל על הפתחים, ולא אמרינן
עשה שבתך חול וכו'.

ועיג"כ בשו"ת הלכות קטנות ח"ב סקפ"א וז"ל: שאלת
מה שכתב הרמב"ם (פ"ה דשבת) דישראל על הפתחים להדליק נר
של שבת שזה בכלל עונג שבת קשה והרי אמרו (שבת קיח, א)
עשה שבת חול ואל תצטרך לבריות, ולמה לא כתב הטעם מפני
שלום בית. תשובה איברא דמשום עונג בעלמא לא ישאל
על הפתחים (אע"ג דלעיקר הסעודה אפשר שישאל כדי שלא
יתענה בשבת) אבל מוסף עליו הנר דאיכא עונג ושלום,
ואילו הי' אומר הרמב"ם משום שלום הוה קשיא לן דטעמא
דשלום בכל לילה אית'י, לכך הניח טעמא דשלום דידוע,
והוסיף מדילי' דאיכא נמי עונג שבת עכ"ל, אבל לכאוף
גם זה אינו מתאים עם השיחה, כנ"ל דכאן כוונתו רק
לעונג שבת ולא לשלום בית שמזכיר רק אח"כ בהל' חנוכה.

ובשו"ע אדה"ז סי' רס"ג סעי' ב' כתב הטעם
(מהמג"א) וז"ל: דאיך זה בכלל עשה שבתך חול ואל תצטרך
לבריות, לפי שזהו בכלל עונג סעודת הלילה, שכשאוכל
בלא נר איך לו עונג ממנה כ"כ, וסעודת הלילה הוא מעיקר
סעודות שבת ואינו דומה לסעודה שלישית שעלי' אמרו עשה
שבת חול ואל תצטרך לבריות כמ"ש בס"י רמ"ב עכ"ל, והנה
להרמב"ם לכאוף לא שייך לומר דזהו בכלל עונג סעודת
הלילה, כי כנ"ל אי"ז פרט באכו"ש, אלא הו"ע מצ"ע,
ומשמע דגם בעונג זה גופא לא אמרינן עשה שבתך חול וכו',
ועי' בקו"א סי' רמ"ב ס"ק ג'.

* * *

ז. נתבאר בסעיף ד', דלשיטת הרמב"ם נר ביתו קודם
משום שלום ביתו אי"ז ענין של דחי' דמצוות נר שבת
דוחה מצוות נ"ח, (דהרי שלום ביתו אינו בגדר המצוה
כלל), אלא דזהו משום קיום המצוה דנ"ח גופא, דכל
התורה ניתנה לעשות שלום בעולם וכו', וכך בנוגע לקידוש
היום עיי"ש בארוכה, ולכאוף כיון דאיך זה ענין דדחי',
דמצוות נ"ש דוחה נ"ח, הי' דיך זה צ"ל בכל ליל חנוכה
גם בימות החול, שנאמר דשלוט בית קודם, וזהו מצד קיום
מצוות נ"ח דגדול השלום וכו', ועי' בשו"ת הלכות קטנות
הנ"ל שכתב וז"ל: וצ"ע אי אמרינן נר ביתו עדיף של כל

- לילה -

לילה עכ"ל. (ועי' מג"א או"ח סי' תרע"ח ס"ק ב') ועי' בס' ציונים לתורה הנ"ל שכתב ע"ז דבראשונים לא נזכר מזה, ומשמע בפשיטות דלא אמרינן דשלום ביתו עדיף אלא בשבת עיי"ש, ופשוט דגם לפי ההסבר שבהשיחה הוה זה רק בנר שבת ולא בימות החול, ואפ"ל דדוקא כשמחוייב לקיים ב' מצוות, ובידו לקיים רק אחת מהם, הנה בזה אמרינן דשלום בית קודם, כי עי"ז מקיים מצוות נר שבת, ויש בו ג"כ קצת קיום המצוה דנ"ח, דנ"ח גופא אומר דגדול השלום וכו', (ואי"ז ענין דחיי'), אבל בימות החול, דאינן מצוה כלל להדליק נר מצ"ע, א"כ בזה אמרינן בפשיטות דלכל לראש עליו לקיים מצוותו, להדליק נר חנוכה, (ועי' הערה 25, ושם הפי' דהקדימה הוא מצד ביתו, עיי"ש).

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
- ר"מ בישיבה -

ח. בגליון י' סוף סי' א שאלתי מלקו"ש פ' בהעלותך תשל"ח, ובהערה 63 שם, דשם משמע דדוקא לרש"י בפשוטו של מקרא יש מדה קבועה של חצי לוג ליתן במנורה. אבל ע"ד ההלכה אפשר ליתן גם יותר, וזה אינו מתאים עם מ"ש בלקו"ש פ' חיי שרה ש.ז. עיי"ש.

וכעת נראה פירוש הפשוט בהשיחה ובהערה שם, דשם מדבר בנוגע להזמן שהתחילו להדליק המנורה, דבדרך ההלכה מבואר במנחות פט, א דשיערו מלמטלמ"ע או מלמעלמ"ט בשמן המנורה גופא, נמצא דאז לא הי' עדיין שיעור קבוע, אבל בפרש"י אפשר לומר דשיערו בשמן של חולין, (ועי' בתוס' שם). נמצא דלעולם אפי' אז, הי' שיעור קבוע דחצי לוג, וזהו כוונתו שם, אבל הכל מודים דאחר שכבר נודע השיעור דחצי לוג, הנה גם ע"ד ההלכה הוה זה שיעור קבוע (וכמ"ש בפ' חיי שרה) ופשוט.

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
- ר"מ בישיבה -

ט. בלקו"ש הנ"ל בהערה 14 כתב וז"ל: עד"ז יש להקשות בנוגע לשו"ע אדה"ז שלא הביאו בהל' שבת. וי"ל שדעתו שמקומו בהל' חנוכה (שאינן בשו"ע אדה"ז) עכ"ל.

וצריך ביאור, דבשלמא לשיטת הרמב"ם ד"שלום בית" אינו בגדר מצוות נר שבת, מובן מה שמביאו בהל' חנוכה כמבואר בהשיחה בארוכה, דאינן זה בגדר דחיי' וכו' מצד שבת, אבל לאדה"ז דתיקנו חכמים וכו' משום שלום בית (כמו שמביא בהערה 22) נמצא דזהו דין מצד נר שבת דיוחה נר חנוכה, וא"כ למה אינן מקומו בהל' שבת?

ח.י.ר.
- תלמיד הישיבה -

י. במענה למה ששאלו כו"כ בנוגע מש"כ בגליון הקודם (השאלה בלקו"ש חיי שרה ש.ז. דמה צורך להגיע למס"נ מצד חשך הגלות והלא בין כך מוכרח ענין המס"נ מצד דירה בתחתונים) דהרי הא בהא תליא דמה שצריכים להגיע למס"נ בשעת העבודה דלעשות לו ית' דירה בתחתונים באופן תמידי הרי"ז מצד חושך הגלות, הנה בעצם הענין צודקים הם ואכן הראי' מלקו"ש ח"א אינה מתאימה שם, ואמנם לא זו היתה כוונת ומטרת השאלה ופשוט לא סיימתי שם השאלה, דהשאלה היא כך: למה בלקו"ש חיי שרה ש.ז. אינו מזכיר דבר וחצי דבר מהענין דדירה בתח', והצוגאנג לזה שמסביר שמה שהענין דמס"נ באופן תמידי מוכרח הוא הי' צריך להיות באופן כזה, דכיון שעל דרא דעקבתא דמשיחא בעיקר, מוטל העבודה דדירה בתחתונים, ובכדי להצליח און דורכפירען העבודה דדירה בתחתונים מוכרחים להגיע למס"נ, דמצד חושך הגלות שמכסה ומסתיר ומנגד אם ילך בעבודה שע"פ טו"ד לא לבד שלא יפעול על השני אלא הוא בעצמו יפול ממדריגתו. דוקא כשהולך במס"נ למעלה ממדוה"ג יכול להצליח, ואף שי"ל דזהו כוונתו בהשיחה אמנם דוחק גדול הוא לומר כן דנוסף ע"ז שאינו מוזכר כלל בהשיחה בנוגע דירה בתחתונים הנה אדרבא כפי שמשמע מהשיחה המדובר הוא בנוגע העבודה לעצמו, דהנה כשמסביר בשיחה ב' האופנים שבבע"ת הוא אומר "איין אופן איז, אז דער חשך פון וועלט איז מסתיר .. און איין דעם מצב .. איז עיקר עבודת האדם עבודה שע"פ טו"ד .. ס'איז נאר, אז בכדי צו אראפנעמען דעם העלם והסתר העולם אז עס זאל נישט מבלבל זיין די עבודה פון א אידן, דארף דער הרגש המס"נ ביי איהם לייכטן .. בשעת אבער דער חשך העולם ווערט גרעסער באופן אז עס איז מנגד צום אור הקדושה, ביז אז אידן זיינען נתונים במיצר ובשבי', וועלט איז מונע ומעכב די אידן פון עבודת ה' - דאן דארף דער עיקר עבודה באשטיין אין לוחם זיין מיט חשך העולם וכו' עכ"ל, הרי משמע מפשטות הלשון בהשיחה שההעלם והסתר של העולם אינו בזה שהוא מבלבל ומונע בנ"י מהעבודה דלעשות לו ית' דירה בתח' אלא ההעלם והסתר הוא בזה שהוא מבלבל את בנ"י מעבודתם בתומ"צ שזהו בפשטות הענין דעבודת ה', ועוד והוא העיקר: בהשיחה וויל ער צופירן להענין דחנוכה דהיינו שאותו המס"נ המוכרחת באופן תמידי מצד חושך הגלות היתה גם בחנוכה ומפורש בהשיחה שמצד גודל החושך בימי יון שרצו "להשכיחם תורתין ולהעבירם מחוקי ראונין" עמדו בנ"י במס"נ גלוי' ללחום נגד החושך, ואיין שייך שם כלל הענין דדירה בתחתונים, ולכאורה סיבה הראשונה לענין המס"נ בזמנה"ז הוא הענין דדירה בתחתונים.

מנחם מענדל רסקין

יא. בגליון כט מביא הר"א.י.ב.ג. המבו' בלקו"ש ח"י הערה 18 בענין מחלוקת הרמב"ם והטור אם יש מצוה בשמחה בחנוכה ומביא שלד' הרמב"ם מכיון שפשטו ידם במכונם וכו' ולחצום לחץ גדול לכך כשהושיעם מידם והצילם התקינו ימי שמחה ומסיים שמחלוקת היא "אם קובעים שמחה על הצלה מלחץ גופני הבא כתוצאה מגזירה על הדת", ומבאר הראי"ב בד"א שזהו לשיטתו במחלוקת הרמב"ם והראב"ד המובא בלקו"ש פ' קדושים תשל"ח ומביא שם בהערה 68 (כמו שהביא הנ"ל) לד' הרמב"ם "שגם בדבר שאינו מוכרח בעצם ורק בפועל בנדו"ז הי' פעולה זו הכנה והכשרה לפעולה אחרת גם בזה נעשה בגדר מצוה" ועד"ז הוא מבאר כאן שאף שזהו רק תוצאה מהגזירה על דת (וכלשונו: בשביל קיום הגזירה הרוחנית) ואעפ"כ יש בזה חשיבות עצמית.

אבל יש להעיר בזה: א) כי יש לחלק בין הנדון שבחנוכה ובין הנדונים שבלקו"ש פ' קדושים הנ"ל. כי בהנידונים המבוארים שם השאלה היא בגדר רוחני היינו בהחיות ופטור שבזה לא בעצם המציאות משא"כ בחנוכה ששם נוגע עצם המציאות של הגזירה. ולכן אף אם אומרים בהענינים המבוארים שם שאם הענין הוא רק טפל לענין אחר איך לו חשיבות עצמית איך זה ראי' שגם בחנוכה הוא כן מאחר שכאן נוגע עצם הגזירה שזהו ענין גשמי ומה איכפת לך כ"כ הכוונה שבזה. (שעפי"ז יובן) גם עפ"י ביאור הנ"ל) למה הראב"ד אינו חולק כאן על הרמב"ם כי כאן גם הראב"ד יודה שלא איכפת לך מה שהגזירה היתה טפלה מאחר שלפועל הי' גזרה).

ב) שבכלל יש לפקפק בהדמיון לשם כי הלשון בהשיחה הוא שהוא "תוצאה מגזרה על הדת" (ולא כמו שפי' הנ"ל שהוא בשביל גזרה על הדת) והפי' בזה יכולים לומר שאף שאצל היונים הי' זה בשביל גזרה על דת, אבל מה איכפת לנו הכוונה שלהם, כ"א מה שנוגע אלינו הוא מה שהוא תוצאה היינו מה שהוא מסובב ולא סיבה, ובזה הוא מחלוקת הרמב"ם וחסור אם מביטים רק על הסיבה או גם על המסובב, משא"כ בהשיחה דפ' קדושים בהמחלוקת דרמב"ם וראב"ד שם המדובר בעיקר וטפל, ועיקר וטפל וסיבה ומסובב הם שני ענינים נפרדים ויש בזה מה שאין בזה, וכמובן.

הרב פנחס קארף
- משפיע בישיבה -

יב*. בגליון ח (כח) ס"א הקשה הרב א.י.ב.ג. במה שהביא

-----
* הערות אלו נדפסו בגליון הקודם, ומסיבות שונות ומשונות נפלו לתוכם הרבה טה"ד, ואי לזאת ראינו לנכון להדפיסם עוה"פ בתיקונים.

המערכת

בלקו"ש פ' לך בדעת הרמב"ם לענין זה שהבעלות והקנין ממוך דא"י כבר הי' לישראל מזמן האבות, לשון אדה"ז בקו"א הל' הפקר, אלא שאעפ"כ לא נקנית להם אלא בחזקה המועלת. ובלקו"ש פ' תולדות לדעת רש"י שלא הי' בעלות וקנין ממוך לפני כיבוש הארץ, לאחר שהביא לשון זה מאדה"ז, הביא שם בהערה, ואולי י"ל שהוא ע"ד מש"כ בצפע"נ הל' תרומות, דלאחר כיבוש זכו למפרע.

ומקשה דמשמע לכאור' דגם לשיטת רש"י נראה שזכו למפרע, ומה ההפרש בין דרך הפשט שלא אמרינן אמירתו של הקב"ה מעשה, לדעת המדרש שאמירתו של הקב"ה מעשה. ומסיים שאם נאמר דלרש"י זכו ע"י כיבוש רק מאז ולהבא, א"כ מה מקום להערה זו בביאור שיטת רש"י.

והנה בהשקפה ראשונה הי' אפ"ל, מזה דבליקוט לפ' לך לא הביא ההסברה בשו"ע אדה"ז דזכו למפרע כמו שהביא בפ' תולדות - דזהו החילוק בין דעת הרמב"ם, הלכה, ומדרש, לדעת רש"י, דלדעת המדרש והרמב"ם הוי שלהם תיכף ולא שנעשה למפרע, משא"כ לדעת רש"י שזכו למפרע. ופשוט שחילוק גדול בזה (גם להלכה כמובן גם מהמבואר בצפע"נ לרמב"ם תרומות שם) שלדעת המדרש אמירתו מעשה שנעשה מזמן אמירתו (וכבר נתתי). ולרש"י רק כאילו היא עשוי'.

אבל נראה, ובהקדם שהמכוון בהבאת דברי אדה"ז בב' הליקוטים הוא לב' ענינים:

בלקו"ש לך הביאו לענין זה, שאף שכבר הי' שלהם הוצרכו לעשות פעולה, "חזקה המועלת", ורק לשון זה הביא מקו"א. ובלקו"ש תולדות הובא כל לשון אדה"ז שם הקב"ה נתן כו' והיינו לענין המבואר שם בפנים (א) שהבעלות של ישראל נעשית ע"י נתינת הקב"ה (ובמילא מובן שהוא נתינת מהות הארץ כמבואר שם), (ב) שנתינת בעלות זו בא ע"י פעולת בנ"י כיבוש הארץ. שב' ענינים אלו מבוארים מל' אדה"ז שם. (א) הקב"ה נתן להם מורשה כו', כיון שהקב"ה נתנה להם דינה כמתנה, (ב) "ואף שאעפ"כ לא ניקנית להם אלא בחזקה המועלת".

ובפשטות המשך הלשון, ואולי י"ל שהוא ע"ד מש"כ הצפע"נ הוא בביאור דברי אדה"ז ולא בביאור דעת רש"י שבפנים כי לשון אדה"ז הקב"ה נתן להם מורשה כו' (וכן ממה שמביא בקו"א שם, מאמר הגמ' ב"ב ק, א לענין חזקה דאברהם) שהוא כעין מש"כ בגמ' ב"ב קיט, ב "ירושה היא לכם מאבותיכם", שלמדוהו מהכ' ונתינת אותה לכם מורשה, משמע קצת שהנתינה ע"י הקב"ה מתייחס ללפני הכניסה בפועל. (אבל להעיר ממש"כ שם "וגם לשבטים נתחלקה ע"פ ה' באורים ותומים כו' שזה הי' לאחר הכניסה, אבל י"ל

דעיקר כוונתו לומר שהי' הנתינה מאת ה' לפני החזקה בפועל).

משא"כ בדעת רש"י מפורש "ברצונו נתנה לנו", לאחר ש"לקחה מהם" והיינו דוקא ע"י הכיבוש, (וכמבואר בלקו"ש ח"ה שם בארוכה ויש להאריך בזה). אף שאינו מושלל ואפשר לפרשו גם בדעת רש"י. ויל"פ עפ"ז הלשון כאילו היא עשוי' דמכיון דזה שנקנית א"י לבנ"י ע"י כיבוש, אי"ז מצד המעשה שלהם, כ"א שבזה הי' נתינת הקב"ה, בעלות על גוף הארץ. ונתינה זו שייכת לדיבור הקב"ה ובפרט בברית בין הבתרים, לכן אמרינן כאילו היא עשוי' מאחר שברור הדבר שיהי' גם בפועל. (ע"ד שאמרינן במעכשיו ועד ל' יום שנעשה למפרע), משא"כ לדעת המדרש כו' אמירתו של הקב"ה מעשה, ודו"ק, ויש להאריך בזה.

* * *

יג. להלן שם מקשה בנוגע להיסוד בב' שיחות דקדושה בא"י נעשית דוקא ע"י הכיבוש, מר"ה יג, א. דבעי שם עומר שהקריבו ישראל בכניסתם לארץ מהיכן הקריבוהו, אי נימא כו' קצירכם אמר רחמנא, ומדוע לא מקשה הגמ' בפשטות דמכיון דלא הי' עדיין קדושת הארץ, הרי אין העומר בא מחו"ל דכתיב ממושבותיכם (ומתרץ זה ואפ"ל דכיון דאיכא ר"י בר רבי יהודה דסב"ל דעומר בא ג"כ מחו"ל לכן הקשה מקצירכם).

והנה קושיא זו אינה שייכת להשיחה וכבר הקשה כן במנ"ח מצוה ש"ב סק"ב ד"ה והנה (וכן התירוץ שכתב, כ' שם ג"כ ואפ"ל דקאי אליבא דכ"ע אפי' לר"י בר"י במנחות, אלא דשקו"ט שם, עיי"ש).

ובעצם הענין כבר תירץ זה בצפע"ג עפ"י דברי המכילתא דעד שלא נבחרה א"י היו כל הארצות כשרות לדברות וא"כ קודם שנתקדשה א"י הי' כשר עומר גם מחו"ל.

* * *

יד. במה שהקשה שם מדוע מביא רש"י בע"ז נג, ב. לענין מש"כ "מכדי ירושה היא לכם מאבותיכם ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו", וז"ל רש"י "לאברהם נאמר כי לך אתננה", ולא הביא הפסוק לזרעך נחתי, וכנראה שקושייתו היא, כי לדעתו פשוטו של רש"י בש"ס ס"ל כדעת המדרש כנ"ל,

ונראה לומר בפשטות דאדרבא גם בש"ס רש"י לשיטתו

בלימוד פשוטן של דברים, וחילוק גדול בין הלשון
"לזרע נתי" שפי' הבטחת הקב"ה שיתנו לבנ"י בכניסתם
לארץ (ועי' פרש"י לך שם, רק שבעה אומות כו') להל'
כי לך אתננה, ולכן שהמדובר בע"ז שם לענין האשרות
שבא"י שנאסרו עוד לפני בואם של ישראל לארץ, הרי אף
שאמירתו של הקב"ה מעשה, הרי בפועל הנתינה היא להזרע
שיכנסו לארץ ומכיון שנאמר שם הל' "ירושה היא להם
מאבותיהם", שהכוונה היא לכל הזמן דלפני כניסתם לארץ,
הביא רש"י הלשון כי לך אתננה, שניתן לאברהם (ולא רק
לזרעו). נוסף על הפשוט שבכתוב זה נאמר "קום התהלך
בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה" שי"ל שנקנה לאברהם
עי' הילוכו, כדעת מ"ד בכ"ב (ק, א) בחזקה המועלת
(כבוק"א שם), וא"כ ירושה היא להם מאבותיהם בפועל.
וי"ל עוד בזה, דשייכות לתוכן המדובר שם, האשרות שהם
מחוברים לקרקע ועפמ"ש בתוס' ר"ה שט. עי' פרשת דרכים
דרוש ט שנסמך בלקו"ש לך שם. ואכ"מ

א' מאנ"ש

- ברוקלין, נ.י. -

טו. בגליון ח (כח) הקשה הרב צ.ג. על המבואר בלקו"ש
ח"ט בענין ולא תשים דמים בביתך הנאמר במצות מעקה
דכתב שם בהערה 28 "אבל ע"ד ההלכה - ה"ז צווי בפ"ע
(ראה ספרי) ועפ"ז מובן הא דמברכין על עשיית מעקה אף
דברים שהם משום סכנה אין מברכים עליהם. והקשה הנ"ל
דאף שהוא צווי בפ"ע מ"מ סוכ"ס הטעם לעשיית מעקה הוא
מצד הסכנה. עיי"ש.

וכבר עמד ע"ז הרב פ.ק. בגליון י (ל) דכתב
שם דהטעם לעשיית מעקה אינו מפני הסכנה כ"א הוא מצוה
בפ"ע אלא שיש בזה ג"כ הלאו דולא תשים דמים בביתך.
אבל קשה ע"ז דאיך אפשר לומר כן דהא מפורש בספר
המצות להרמב"ם מצוה קפ"ד "שצונו להסיר המכשולים
והסכנות מכל מושבותינו וזה שנבנה כותל סביב הגג
וסביב הבורות והשיחין והדומה להם כדי שלא יפול
המסתכן מהם או בהם וכו' ולשוך ספרי ועשית זו מ"ע,
ע"כ. נמצא דהרמב"ם מפרש דברי הספרי שלעשות מעקה היינו
מפני הסכנה (וכן הוא בחינוך עיי"ש), וכן מפורש בספר
היד ש"ו הלכות רוצח פי"א עיי"ש.

וי"ל הביאור במצות מעקה ע"פ מה שמובא בעמק
הנצי"ב על ספרי שם שאם משתמש בגגו ויוכל לבוא לידי
מכשול עובר על מצ"ע השמר לך ושמר נפשך ועל ל"ת לא
תשים דמים אבל כשאינו משתמש שם ואינו חושש לשום מכשול
מכ"מ יש מצ"ע כי תבנה בית ועשית מעקה, ומחלק שט בזה
בין בית שנעשה לדירה לבית התבן עיי"ש.

- ולפי -

ולפי דבריו יוצא דהא דמחוייבין לעשות מעקה מצד הסכנה שלא יפול הנופל מינו הוא מצד השמירה לך ושמר נפשך ומצד ולא תשים דמים, אבל חוץ מזה עיקר צווי עשיית מעקה הוא צווי בפ"ע אפילו באינו משתמש בגג ולא יבוא לידי מכשול, והביאור במצוה זו עפ"י הרמב"ם הנ"ל "שצונו להסיר המכשולים והסכנות כו' ועשית מעקה זו מ"ע" דהמצוה לעשות מעקה הוא שלא יהי' לו בביתו דבר סכנה אפילו שבפועל לא משתמש בגג מ"מ כיון שהגג מצ"ע הוא דבר סכנה צריך לעשות מעקה, ואינו דומה ליש לו מכשול ממש דאז גם בבית התבן חייב במעקה מצד השמר לך ומצד ולא תשים אלא דהוא צווי בפ"ע שיסיר הסכנה מבית דירתו, דלפיכך בבית התבן שאין משתמשים בגג בכלל אין זה ענין של סכנה לכתחילה ולכן אין שם מ"ע דמעקה.

[ויומתק זה עפ"י לשון החינוך: במצות מעקה אומר "להסיר הנגפים והמכשולים מכל משכנותינו ועז"נ ועשית מעקה לגגין" ובמצות ולא תשים "שלא להניח המוקשים דהיינו שיביאו לידי היזק".

ועתה יובן הביאור בהערה 28 שם: "אבל ע"ד ההלכה - ה"ז ציווי בפ"ע כנ"ל ואין לו שייכות למכשול בפועל אלא להסיר דבר שמצ"ע סכנה הוא, "ועפ"ז מובן הא דמברכין על עשיית מעקה אף שדברים שהם משום סכנה אין מברכים עליהם ובמעקה אמרו אחד הגג כו' וכך כל מכשול כו'". דהגם דמצות מעקה הוא אחד הגג וכך כל מכשול א"כ יש לו שייכות לסכנה, אבל אינו מצד הסכנה, דכנ"ל מכיון שהוא גג וכך מכיון שהוא מכשול מצוה לעשות מעקה אף שלא יבוא לידי סכנה. א"כ הוא מצוה בפ"ע ומברכין על מצוה זו, "ועפ"ז מובן ג"כ שבנוגע ל"כל מכשול" לא הובא המ"ע דמעקה" מכיון דמ"ע דמעקה אינו נכלל במכשול שענינה להסיר המכשול שמביא לידי היזק בפועל, אלא היא מצוה כפ"ע שגג זה או מכשול זה שסכנה הוא מצד עצמו אף שלפועל אינו מזיק מצות עשה להסיר המכשול לעשות מעקה.

שניאור זלמן איידעלמאן

טז. בגליון ד' הקשה הרב צ.ג. על מה שמבואר בלקו"ש ח"ז דהטעם דר' יוחנן דחצי שיעור אסור מן התורה הוא דגם בפחות מכשיעור יש כאן איכות של האיסור דזהו פעולת אכילה, דגם בפחות מכשיעור הוה זה פעולת אכילה, והשיעור מוסיף רק בכמות, אבל ר"ל סב"ל דבפחות מכשיעור אין כאן איכות של איסור כלל ולכן מותר מה"ת, והקשה הנ"ל דלפי"ז למה ביוהכ"פ אמרינן דח"ש אסור מן התורה והרי בפחות מככותבת ליכא כאן איכות של האיסור כלל, דהרי האיסור הוא עינוי ובפחות מככותבת לא יצא כלל מגדר עינוי עיי"ש.

ונראה לומר דאין הפי' ד"ועניתם" הוה גדר האיסור דיוהכ"פ, אלא הוא טעם האיסור, היינו דאיכות האיסור הוא עצם פעולת האכילה, וזה יודעים מ"ועניתם", היינו לדכן יש איסור אכילה, כי צריך עינוי, ובמילא מובן בפשטות דכיון דגם בפחות מכשיעור יש כאן איכות של אכילה, נמצא דיש בזה איכות של האיסור.

וראי' לזה אפשר להביא ממה שכתב הרמב"ם בפ"ה מהל' יסודי התורה ה"ח דאין איסור ביוהכ"פ שלא כדרך אכילה כמו בכל איסורי תורה עיי"ש, ואי נימא דאין עצם מעשה האכילה מגדר האיסור, אלא ממה שיצא מכלל עינוי, א"כ הי' צ"ל דאפי' אם הוא שלא כדרך יהא חייב, דסוכ"ס יצא מכלל עינוי, ואינו דומה לכל איסורי תורה דבעינן לעצם האכילה, ועכצ"ל דעצם האכילה הוה האיסור, ומ"מ השיעור הוא בככותבת דוקא כיון דדוקא בזה מיחבא דעתיה, ועי' עוד מה שכתבתי בזה בקובץ דברי תורה חי"ב.

הרב אברהם משה דייטש
- ברוקלין, נ.י. -

ח ס י ד ו ת

יז. בלקו"ת נצבים הביאור ע"פ שוש אשיש מט, א מבאר ענין מקום רוחני עד"מ כח השכל המתלבש במעשה, וז"ל: "כגון מעשה הכתב שהיד כותבת מה שעלה בשכלו והרי מלובש שם כח השכל וגם אותיות המחשבה שהרי עכ"פ צריך להרהר באותיות המחשבה לכתוב אותיות הכתב, וגם יש לו איזה תשוקה בשעה שכותב וגם כח העשי' הוא כח היד הכותבת נמצא שיש כאן ד' מיני התלבשות וצמצומים שכל ומחשבה ומדות ומעשה" עכ"ל בנוגע לעניננו.

ועי' בסה"מ תש"ג ד"ה יבחר לנו את נחלתינו פי"ב ע' 31 שהביא עד"ז שיש ד' דרגות שכל, מחשבה, רצון, מעשה.

ובסה"מ תש"ח ד"ה כי מנסה פ"ד ע' 97-98 מדבר אודות אותו ענין (הד' מיני התלבשות) בכללות. שצריך להיות ד' דרגות הנ"ל ומבאר שם דהסדר הוא באופן שכל רצון ומחשבה וכח המעשה, והביא משל הנ"ל (דכתב) - ואחר האריכות הביאור בא להמסקנא דגם בכתיבה יש ד' דרגות, וז"ל: הרי דיש בזה ד' כחות שכל מחשבה תשוקה וכתב.

ועי' גם בקו' לימוד החסידות אות י"ח שהביא גם משל הנ"ל ומסיים, ונמצא שיש ד' בחי', רצון, שכל, מחשבה, ופועל.

- ולכאור' -

ולכאו' צ"ב בכל הנ"ל בכו"כ דברים שהם לכאו' (לפענ"ד) הפוכים:

(א) בלקו"ת (שם) מבאר שהסדר הוא באופן שכל מחשבה מדות ומעשה. ובסה"מ תש"ג הנ"ל הוא - שכל, מחשבה, רצון ומעשה? [והא דלכאו' הי' אפשר להקשות בלקו"ת גופא, דלפני שמסיים (באופן כללי) הוא מבאר (באופן פרטי) שלאחר המחשבה יש לו איזה תשוקה ולכאו' תשוקה הו"ע הרצון - ומהו מסיים מדות ומעשה הנה באמת דתשוקה הו"ע חמדת לבו (עי' תניא פ"כ ע' כו) והו"ע המדות]

(ב) בסה"מ תש"ח (הנ"ל) הסדר הוא לכאו' לא כמו הסדר שבלקו"ת ובסה"מ תש"ג, דבסה"מ תש"ח מבאר שהוא באופן שכל, רצון, מחשבה, כח העשי'. משא"כ בלקו"ת המחשבה באה לפני הרצון. ובפרט - ועוד יותר - כשהביא בסה"מ תש"ח משל (באותו אות גופא) מהכתב מסיים שהסדר הוא שכל, מחשבה, תשוקה, וכתב ולא כמו שמסיים בתחילת האות (שעליו הביא המשל)?

(ג) בקו' לימוד החסידות (שם) כשמסיים הוא בשינוי גדול .. רצון, שכל, מחשבה, וכח העשי'. והוא לא כמו שבלקו"ת ותש"ח או תש"ג?

(ד) בד"ה כי מנסה תש"ח אות ד' שמביא המשל הנ"ל, אבל פי' הענין דמחשבה "שהשכל בא ע"י אותיות המחשבה" ואיך זה מתאים אם המבואר בלקו"ת?

וצ"ב בכל הנ"ל.

א' מהת'

- תוח"ל מאריסטאון -

נ ג ל ה

ח"י. רמב"ם פ"ג מה' שמיטה ויובל ה"ה: "איך נוטעין בשביעית אפילו אילן סרק" ומציין הכסף משנה דהמקור הוא מירושלמי (פ"ד דשביעית ה"ד) "רשב"ג אומר נוטעין אילן סרק בשביעית משמע דרבנן אסרי' אבל באמת הנה מהמשנה (שביעית פ"א מ"ג) "אחד אילן סרק וא' אילן מאכל" דאיך חורשין בערב שביעית, משמע דכ"ש הנטיעה גופה בשביעית דאסורה (והרמב"ם גופי' הביאו לקמץ בפ"ו ה"ג עיי"ש). ולכאורה משמע דכאן דסתם במשנתנו, משמע שהוא אליבי' דכו"ע, והא דמתיר רשב"ג, הנה בתוספתא (פ"ג י"א) מסיים "כדי לעשות סייג" אבל לנטוע בשביל עצים וכיו"ב הנה גם אליבא דרשב"ג אסור. ולפי"ז נמצא

- דהרמב"ם -

דהרמב"ם דכתב בסתמא אפשר להיות אליבא דכו"ע (ואפ"ל דהכ"מ סובר דכיון דהירושלמי מביא התוס' בלי הסיוס "כדי לעשות סייג" נראה מזה דל"ג לי". ועוד דא"כ הי' צריך הרמב"ם להשמיענו רבותא טפי, אליבא דחכמים דאפי' כדי לעשות סייג ג"כ אסור, דמזה דיין הכ"מ דהרמב"ם ל"ג לי' ודו"ק). אלא דצריך ביאור מהו "אפילו אילן סרק" דבשלמא במתני' אשמעי' רבותא לקולא דגם אילן סרק רואין אותם כאילו הם חאנים ומוחר לחרוש כל בית סאה בשבילן, אבל לגבי איסור נטיעה בשביעית גופא מאי הרבותא דאפילו אילן סרק. ולפי דברי הכ"מ מובן דהרי רשב"ג מתיר לנטוע אילני סרק אבל הא גופא צריך ביאור במאי קמיפלגי רבנן ורשב"ג?

ואפ"ל עפ"י המבואר בגליון הקודם בשיטת הרמב"ם דלכך קורא לנטיעה בשם עבודת אילן דאזלינן בחר התועלת והתכלית של הפעולה ומכיון דתועלת ותכלית הנטיעה הוה צמיחת הפרי בהאילן ולכך חל האיסור גם על הנטיעה מטעם עבודת האילן (עי"ש) ולכך האיסור המפורש בקרא בעבודת האילן "כרמך לא תזמור... ענבי נזירך לא תבצור": זמירה, בצירה, היינו פעולות כאלו בהאילן התלויים בהפרי: זמירה דעביד לצמוחי פרי בהאילן, ובצירה פעולתה בהסרת הפרי, מהאילן. ומש"ז חל האיסור גם על הנטיעה המביאה לידי' תועלת ותכלית זו (כנ"ל), משא"כ באילן סרק דא"א לבוא בשום פנים לידי' תועלת ותכלית זו ולכך סובר רשב"ג דמוחר לגמרי, (אפילו מדרבנן), ולא גזרינן אטו אילן דמאכל, אבל רבנן סברי דאה"נ דמדאורייתא איך איסור באילן סרק (ואפילו מ"ע דושבתה, איך בזה. מפני שהאיסור המפורש בקרא הוא רק בעבודות כאלו הקשורים בצמיחת תבואה ופירות), אבל רבנן גזרו באילן סרק אטו אילן מאכל. ועפי"ז יובן ג"כ דקדוק בסדר ההלכה דלכאורה הרי הדין דנטיעה מבואר לפני"ז (בה"ד) ושם הי' צריך לסיים דאפילו אילני סרק נכללו בזה, ולמה מתחיל כאן בדין מחודש דאיך נוטעין, ולבסוף דמכין אותו מכת מרדות, אבל בזה בא להשמיענו דהתם המדובר באילן מאכל הוה אסור מה"ת בעשה דושבתה, ורק הלאו איך בזה ומכין מדרבנן, אבל כאן איסור הנטיעה גופא מדרבנן ומסיים דמכין אותו ג"כ מדרבנן ודו"ק.

א' מאנ"ש

יט. בשטמ"ק ב"ק י, א בד"ה וז"ל הר"א כ' וז"ל: דוהמת יהי' לו לא משמע אלא מי שהוא שלו כשהוא חי משא"כ באדם ואפי' עבד ואמה דלית לי' בהו אלא שעבוד עכ"ל, ותמוה דהרי כל הש"ס מלא דעבד כנעני גופו קנוי לרבו, וצ"ע.

נח דייווידסאהן

מאנטרעאל

כ. בגליון ח (כח) אות ה' הקשיתי על הגמ' דף ו' ע"א עזרתי, נגדתי צלעתי ... הני לישני לקידושי קאמר לה או דלמא למלאכה קאמר לה, תיקו. דלכאו' איך שייך למימר בקידושי ביאה שיהי' ספק דאפשר למלאכה קאמר?

ובגליון י (ל) אות ח' כתב ע"ז הרב פ.ק. שבאמת הלא איתא צדף ד' ע"ב מה אמה העברי' שאינה נקנית בביאה נקנית בכסף כו' הרי ששייך לומר שאמה העברי' תהא נקנית בביאה אף שזה למלאכה, ע"כ.

ותירוצו אינו עולה יפה מחמת ב' טעמים: א) אפי' אם תמצי לומר שהי' מקום בסברא דאמה תהא נקנית בביאה הרי זה רק לפי ההו"א (וגם אפ"ל דזהו משום שיכול ליעדה אח"כ בכסף מקנתו) אבל למסקנא מפורש דאמה אינה נקנית בביאה (כדלקמן ט, ב עיי"ש) וא"כ כיון דבפועל אין קנין ביאה מועלת כלל וכלל למלאכה, מהיכי תיתי נאמר בלמלאכה קאמר? ב) והוא העיקר ע' ריטב"א שם ובשאר הראשונים דתמהו על הגמ' שם דמה ענין ביאה אצל אמה העברי' והרי אין קנינה לשום אישות (וכמו שמבואר זה אח"כ), ופירשו דכוונת התנא היא ללמוד אשה מאמה ב"במה מצינו" אבל אה"נ דליכא שום ק"ו כי אמה אינה שייכת כלל לביאה עיי"ש.

והנראה לומר בזה (בדא"פ), דבזה שהגמ' אומרת או דילמא למלאכה, הוא לאו דוקא, אלא (שהכוונה היא) גם לאיזה דבר צדדי שאינו קידושי, ובאופן זה (קידושי ביאה) אפ"ל דאולי הי' כוונתו שתהא פלגשו ולכן הוה זה ספק, ונשארת בתיקו.

נ.ז.ג.

תוח"ל - אושען פ.

לזכות

ב"ק אדמו"ר שליט"א

יחזק השי"ת בריאותו ויאריך ימיו ושנותיו בטובה ומתיקות
ותהיג את כל ישראל בכלל ואת אנ"ש בפרט בהצלחה מרובה
ויוליכנו קוממיות לארצנו בקרוב ממש

,

